

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В «СУСПІЛЬСТВО ЗНАНЬ» ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НАЦІЇ

© Савченко С. В.

магістр державного управління, кандидат філософських наук (Київ, Україна)

E-mail: lanasav@gmail.com ORCID 0000-0002-4973-0552

Проаналізовано складні процеси трансформації глобального інформаційного суспільства в «суспільство знань». Відмічено, що «суспільство знань» є важливим фактором і умовою формування інтелектуального потенціалу нації. З цією метою проаналізовано зарубіжний досвід становлення і розвитку «суспільства знань». Предметом дослідження є «суспільство знань» як вищий етап розвитку інформаційного суспільства. Мета наукового дослідження – виявити детермінанти трансформації глобального інформаційного суспільства в «суспільство знань» як фактор формування інтелектуального капіталу нації. В основі дослідження – досвід зарубіжних країн у сфері освіти, науки, технологій, що дозволив сформувати високоінтелектуальні нації. Досліджено категорію «інтелектуального капіталу нації», пов'язаного зі сферою освіти та науки. Для побудови «знаннєвого суспільства» має зростати «знаннєвий людський потенціал», а показники, що характеризують «знаннєве суспільство» мають спиратися на показники інтелектуального та технологічного розвитку нації. На наших очах формується нове покоління людей «покоління NEXT» з новими інформаційними здібностями. Методи – синергетичний, соціоаксіологічний та соціоантропологічний, що базуються на виявленні людських здібностей, самореалізації та креативній компоненті, самоорганізації людини і суспільства. Наукова новизна – в дослідженні «знаннєвого суспільства» як вищого етапу розвитку трансформації суспільства від інформаційного до «суспільства знань». Результат дослідження – створено концепцію «суспільства знань» та з'ясовано шляхи його формування. Висновок - знання виступають основною умовою виробництва і домінуючим засобом досягнення високих соціально-економічних результатів, для чого необхідно абсорбувати знання у всі сфери життєдіяльності суспільства. Практичне значення дослідження в тому, що розроблено напрями оптимізації інноваційно-активної стратегії «знаннєвого суспільства» за доби глобалізації, що пов'язані з розвитком ринкової економіки, бізнесу і підприємництва. Висновок – представлено цілісне уявлення трансформації глобального інформаційного суспільства в «суспільство знань» як фактор формування інтелектуального потенціалу нації.

Ключові слова: «суспільство знань», інтелектуальний потенціал нації, знання, інформація, глобальне інформаційне суспільство, «знаннєвий людський потенціал».

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

В сучасних умовах становлення і розвитку глобального інформаційного суспільства знань відбувається глобальна інтелектуальна революція, яка є наслідком інтелектуального розвитку, що в цілому сприяє формуванню «суспільства знань». В умовах глобального інформаційного суспільства знань формується інформаційна економіка, що являє собою інтелектуально-інформаційний ресурс, який має значні переваги у порівнянні з матеріальними ресурсами – фундаментом попередніх етапів розвитку суспільства. В кінці ХХ – на початку ХХІ століття глобальна інтелектуальна революція стає результатом розвитку науково-технічної революції і суміжної з нею глобальної

соціальної революції, що повністю змінила соціально-політичний і соціально-культурний характер сучасної епохи. Інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) сьогодні є одним з найбільш важливих факторів, що впливають на формування суспільства ХХІ століття. Їх революційний вплив стосується образу життя людей, їх освіти і роботи, а також взаємодії уряду і громадянського суспільства. ІКТ швидко стають життєво необхідним стимулом розвитку креативної економіки. Сучасний розвиток ІКТ принципово змінює соціальну структуру суспільства, моделі державного управління та механізми функціонування економіки, трансформує безпекові пріоритети та повсякденне життя громадян [1].

Аналіз останніх досліджень і публіцій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спираються автори

Відмітимо, що активний внесок у розробку трансформації інформаційного суспільства в «суспільство знань» як фактор формування інтелектуального капіталу нації внесли американські соціологи і політологи Д.Белл, З.Бжезинський, О.Тоффлер, а також французькі вчені А.Турен, Ж.Фурастьє. Починаючи з другої половини 1960-х рр., у ряді розвинутих країн почала розвиватися концепція глобального інформаційного суспільства як модифікація концепцій постіндустріального суспільства. У 80-х рр. ХХ ст. дослідження проблем глобального інформаційного суспільства за кордоном значно розширилося. Найбільш видатні представники цього напрямку – А.Турен, П.Серван-Шрайбер, М.Понятовський (Франція), Ю.Габермас, Н.Луман (Німеччина), М.Маклюен, Д.Белл, О.Тоффлер, Д.К.Гелбрейт, М.Кастельс (США), І.Масуда (Японія). Розвиток літератури з інформаційного суспільства розділяється згідно з хвилями: «перша хвиля» – П.Сорокін, М.Кондратьєв, О.Шпенглер, Й.Шумпетер, А.Тойнбі, А.Чижевський; «друга хвиля» – Ф.Бродель, Г.Менш, У. Ростоу, А.Шпенглер, О.Тоффлер, що досліджували розвиток глобальної інтелектуальної революції, яка була детермінована глобальним інформаційним суспільством. Одним із напрямів формування глобального інформаційного суспільства знань є впровадження якісного або швидкісного інтернету. [2, с.8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблема ситуація.

В умовах глобального інформаційного суспільства знань суспільство знань як стратегічний ресурс держави, по-перше, повинен носити характер соціальних технократичних проєктів, що має в своїй основі декілька інноваційних напрямів локомотивного характеру; по-друге, власне наукові розробки повинні відповідати технологічному укладу виробництва і системі управління, що базуються на інформаційно-комунікаційних технологіях. Слід прослідкувати еволюційний ланцюжок трансформації категорій «інформація» і «знання»: нове знання приводить до виникнення нової технології, яка викликає породження нових економічних змін; за ними – соціально-політичні та економічні перетворення з метою формування нової парадигми, що визначає новий погляд на світ. Останнім часом в соціально-філософській думці зростає інтерес до

такої теми, як «знанневий потенціал нації», під яким слід розуміти інтелектуальні практики творчо-креативного процесу як вищої форми інтелектуального прогресу, управління власне інтелектуальним прогресом у «суспільстві знань».

Мета наукового дослідження – виявити детермінанти трансформації глобального інформаційного суспільства в «суспільство знань» як фактор формування інтелектуального капіталу нації.

Дана мета реалізується в наступних задачах: 1) показати процес

Активізації перероблення інформаційних масивів знань про природу і суспільство, які в кінцевому випадку слід перетворити на продуктивну силу; 2) розкрити досвід зарубіжних країн у сфері освіти, науки, технологій, що дозволив сформувати високоінтелектуальні нації; 3) дослідити категорію «інтелектуального капіталу нації», пов'язаного зі сферою освіти та науки; 4) розкрити умови побудови «знаннєвого суспільства» та виявити показники, що характеризують «знаннєве суспільство» і мають спиратися на показники інтелектуального та технологічного розвитку нації.

Обговорення проблеми

В умовах глобального інформаційного суспільства знань посилення інтелектуального і творчого потенціалу людей дозволяє активізувати процес перероблення інформаційних масивів знань про природу і суспільство, які в кінцевому випадку слід перетворити на продуктивну силу. Поряд з очевидними благами інформаційна революція приносить і нові проблеми, серед яких цифрова нерівність країн, яка ще більше загострюється, проблеми правового регулювання мережі Інтернет, електронної комерції і оподаткування у цій сфері, питання інтелектуальної власності, проблема забезпечення безпеки і конфіденційності інформації, можливість психологічного впливу на індивідуальну і суспільну свідомість з метою нав'язування свого бачення характеристик суперника, його образу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. У зв'язку з цим виникає потреба у способах регулювання суспільних відносин, що зачіпають інтереси держави. Формування знаннєвого потенціалу нації – це формування такого образу знаннєвої економіки суспільства, що прагне досягнення конкурентоспроможності, в основі якої розвиток науки, культури, освіти, націлених на конструювання інтелектуального «образу суспільства», побудову інтелектуально

орієнтованого і проектно усвідомлюваного світу. В останні роки знаннєвий розвиток на основі «знаннєвої економіки» характеризується реформуванням суспільства на шляху до інтелектуальної цивілізації, в основі якої техноінформаційний розвиток. [2]

«Знаннєве суспільство» - суспільство, що базується не на «старій економіці та безліч комп'ютерів», а суспільство науки, яка стає незамінним чинником виробництва та конкурентоспроможності господарства задля виживання і збереження своєї стабільності. Для побудови «знаннєвого суспільства» має зростати «знаннєвий людський потенціал», а показники, що характеризують «знаннєве суспільство» ґрунтуються на відмові від використання шести принципів індустріальної епохи – стандартизації, спеціалізації, синхронізації, концентрації, максимізації та централізації. Для більшості країн світу, що знаходяться на рівні доіндустріального розвитку, поява і швидке збільшення інформаційного розриву загострюють глобальні суперечності між країнами, драматизують несправедливість бідних регіонів світу. Інформаційні і комунікативні технології здійснюють суттєвий вплив на розвиток знаннєвого потенціалу, практично вони дозволяють людям заощаджувати час і скорочувати відстані, надають можливість використовувати «знаннєвий потенціал» розвитку суспільства, слугують найважливішим інструментом підвищення ефективності та забезпечення стійкого розвитку, господарської діяльності, зайнятості, оточуючого середовища, сільського господарства і науки для створення умов для гідного майбутнього української незалежності та державності. Для цього треба відійти від песимістичного розвитку суспільства і стати на шлях формування «знаннєвого суспільства» завдяки традиції і культурі, направленими на підтримку місцевих спільнот, громадянського суспільства, формування наукових товариств.

У контексті напрямів підвищення ефективності інформаційних і комунікативних технологій слід визначити заходи у сфері розвитку електронного уряду. Зокрема, передбачається розробка і здійснення стратегій електронного державного управління, що відповідає потребам громадян і підприємців, щоб добитися більш ефективного розподілу публічних ресурсів, підвищення ефективності фундаментальної і прикладної науки, природничої та інженерної освіти. У сфері

електронного бізнесу політика повинна бути націлена на створення гідних умов природного середовища, що стимулює зростання інвестицій, розробку контенту України як суб'єкта неоекономіки, підтримку, а також на допомогу в електронній комерційній діяльності. Для розвитку електронного навчання поряд з заходами, направленими на нарощування потенціалу, передбачається здійснювати експериментальні проекти розробки нових продуктів на основі ІКТ, які повинні об'єднати педагогічні навчальні установи.

Інформація і знання представляють собою ідею чи сукупність ідей інноваційного розвитку суспільства, а потім перетворюється в інформаційну форму, об'єктивуючись у матеріальні системи та розвиваючи широкий асортимент високоякісних товарів і послуг. В суспільствах знання людина повинна вміти вільно орієнтуватися у потоці інформації і розвивати когнітивні здібності, націлені на формування моделей динамічного сценарію розвитку неоекономіки України. У суспільствах знань інформація являється передумовою високих, конвергентних технологій, які визначаються через явища так званої NBIC-конвергенції. Завдяки нанотехнологіям людство вступає в епоху управління процесами мікросвіту, а концепція конвертованих технологій – це концепція майбутньої трансформації людини і суспільства в умовах становлення глобального інформаційного суспільства [3].

Людина в інтелектуальному суспільстві змінюється як інтелектуально, так і психологічно, так як сьогодні відбуваються *істотні зміни психологічних та інтелектуальних властивостей і якості людини. На наших очах формується нове покоління людей «покоління NEXТ» з новими інформаційними здібностями*, які при цьому не втрачають деякі важливі психологічні та інтелектуальні якості. Ця проблема була виявлена американськими ученими-спеціалістами, які показали, що мозок людини є набагато пластичним, ніж вважалося раніше. Під впливом інтенсивних потоків інформації, що характерні для інформаційного суспільства, мозок людини змінює свою нейронну структуру. У результаті формується новий тип особистості «знаннєвого суспільства», який вже отримав Homo Informaticus, суспільство, що відмовилося від масового машинного виробництва й технологій, і відрізняється від попереднього

повною комп'ютеризацією, інтернетівською торгівлею і зв'язком [4].

Дослідження показали досить загрозливий характер дій, що в своїй сукупності повинні кваліфікуватися як нова глобальна загроза суспільства – загроза інтелектуальної безпеки, тому поки не будуть створені умови для подолання інтелектуальної безпеки, людина не зможе розвиватися повноцінно.

Детермінанти оптимізації інтелектуального потенціалу нації визначають становлення «знаннєвого суспільства» і сприяють переходу на нові рубежі науково-технічного, соціального, інтелектуального прогресу, які об'єднують науку, техніку, економіку, підприємництво і менеджмент і базуються на розширенні інформаційної інфраструктури. Завдяки «знаннєвому потенціалу» багато високорозвинутих країн перейшли до суспільства, яке називають «суспільством знань», «суспільством менеджерів, завдяки яким відбувся прорив в інформаційному розвитку держави. Ефективна техно-інформаційна революція, що сприяє породженню «знаннєвого суспільства», можлива на основі комплексних фундаментальних факторів суспільного розвитку, детермінантами яких виступають науки, нові знання, технології, ноу-хау, інновації, що формують важливі стратегічні задачі щодо прискореного розвитку комп'ютерної інфраструктури та модернізації системи освіти [5].

В контексті наукового простору, необхідно розвивати інноваційний менеджмент, за допомогою якого привносити у процес управління науково обгрунтовані інноваційні зміни, сприяти розвитку інноваційної функції науки, економічної віддачі від інвестицій, сприяти інноваційно-економічному розвитку держави, але головне здійснити свій вибір моделі інформаційного суспільства, що йде шляхом прискореного розвитку. Ринок, що поєднаний з консервуванням кризи, не може діяти ефективно. Сьогодні збільшити продуктивність праці, підвищити конкурентоспроможність економіки і держави, вийти на світові ринки, підключитися до інтеграційних процесів світового розвитку можливо тільки за допомогою передової науки, що культивує формування «знаннєвого потенціалу», в основі якої забезпечення інноваційної політики держави, її гнучкості та відповідності вимогам «суспільства знань». Для цього необхідно сприяти: підвищенню економічної та науково-освітньої інтеграції з країнами ЄС, об'єднанню можливостей

університетів, впровадження інновацій при ефективному управлінні; створення умов для розширення інфраструктури та її фінансування; сприяння організації та об'єднання промислових, політичних, бізнесових, громадських та інших організацій й асоціацій, які формують інженерно-технологічний комплекс. «Знаннєвий ресурс і потенціал», що формується завдяки вищеприведеним напрямкам, стає частиною парадигми інформаційно-інноваційного розвитку, в основі якої знання та інновації як важливі засіб підтримки економіки. Для цього необхідним є обгрунтування тактичних рішень та їх підтримки як стратегічно важливого напрямку інформаційного розвитку на рівні цілісності особистості [6].

Завдяки конкуренції з «людським обличчям», розвитку гуманістичного глобалізму, гуманістичного менеджменту і їх впливу на розвиток «знаннєвого потенціалу» відбувається становлення «знаннєвого суспільства». Враховуючи активну позицію провідних держав світу щодо розвитку «знаннєвого суспільства», необхідно розвивати «нову знаннєву економіку», «економіку знань», щоб перейти до стабільного розвитку, який може бути проаналізованим глибоко з точки зору синергетики [7]. Концепція «знаннєвого суспільства», детермінантами якого інтенсифікація процесу оволодіння новим практичним застосуванням інноваційно-інформаційного розвитку країни; виявлення пріоритетних напрямків їх розвитку. Невід'ємною політикою держави на сучасному етапі є формування «знаннєвого потенціалу» та прориву на вищий щабель «знаннєвого суспільства». В умовах неефективної економіки України слід відходити від неефективного керівництва політики держави, за якої спрацьовує множина слабких факторів і сприяти здійсненню інноваційного прориву, культивування розвитку спеціальних фондів підтримки молодіжного підприємництва у контексті регіональних програм, удосконалення системи грантів для науково-дослідницьких інституцій та окремих вчених, що базуються на підвищенні ефективності використання своїх інтелектуальних ресурсів за рахунок творчого та креативного потенціалу. Слід удосконалювати і вузівську науку у проведенні науково-дослідницьких розробок, механізми сприяння розвитку науки, підвищення якості проведення наукових розробок, розвиток інтеграційних процесів у науковій сфері, участь у науково-дослідницьких програмах, грантах, підвищення

кооперації праці вчених, приватних фірм і спонсорів, активізація припливу молоді в науку. Тому вища школа повинна забезпечити стратегічний напрямок оптимізації «знаннєвого ресурсу» у напрямі ноосферного розвитку [8].

Освіта сьогодні представляє отримання систематизованих знань, вмінь, навичок; вона завжди соціально детермінована; зачіпає докорінні інтереси суспільства, що стають полем зіткнення різних позицій та інтересів. Концепція «знання і суспільства, що базується на знаннях», не обмежується коротким відрізком часу життя, а культивується «освіта впродовж всього життя», тобто значне розширення поняття освіти. В сучасних умовах збільшується тривалість освіти, яка: 1) розпочинається з народженням людини і триває на протязі всього життя; 2) розширюється мережа навчальних закладів; 3) збільшується сфера впливу освіти, до якої відносять не тільки інтелектуальний процес, але і формування всіх аспектів особистості: інтелектуального, емоційного, соціального, фізичного. В «знаннєвому суспільстві» висувуються нові вимоги до сфери освіти, які зумовлені в основному наступними процесами, що відбуваються в науці і техніці: 1) зростаючим значенням науково-технічного потенціалу в загальній системі виробничих сил; 2) вирішального впливу набувають якісні характеристики інформаційного фактору, як здатність генерувати принципово нові ідеї, адекватно їх оцінювати і швидко реалізувати на внутрішньому і міжнародному рівнях; 3) перераховані параметри у вирішальній мірі залежать від кваліфікації кадрів – вчених, техніків, робочих, а, отже, і від ефективності системи освіти; виникненням нових знань, нових професій, нових спеціальностей, що свідчить про інтенсивні зміни кількісних співвідношень в професійній структурі трудових ресурсів; 4) міждисциплінарним характером більшої частини нових напрямів в науці і техніці, так як відкриття і винаходи відбуваються на межі наук, що свідчить про неадекватність традиційної структури вищої освіти, побудованої на предметній основі та динамізмом змін в сфері виробництва; перебудовою окремих підприємств, що потребують великих змін в професійному складі робочої сили.

Сучасний світ стає все більш плінним і менш стабільним, тому ефективність управління є надзвичайно слабкою, що потребує активізації інноваційного розвитку України. Найбільшу частку від ВВП на освіту (7,2 %) в Європі

витрачає Фінляндія. Німеччина і Нідерланди витрачають на освіту порівняно невелику долю національних ресурсів – біля 5 % ВВП. В нових умовах слід формувати нову генерацію управлінців, гарантувати права бідних на доступ до освіти, сприяти розповсюдженню інформації про освітні можливості, забезпечувати якість освіти шляхом упровадження освітніх стандартів і моніторингу за їх виконанням. Уже сьогодні в багатьох країнах Заходу вводиться централізований контроль держави за освітніми установами, змінюється контроль зі сторони місцевих органів влади, опікунських нарад, куди входять і представники ділових кіл. Розвиток освіти в західних країнах характеризується пошуками оптимальних заходів і шляхів підвищення економічної ефективності систем освіти.

Людський розвиток є головною і необхідною метою сучасного та майбутнього стабільного розвитку, гуманітаризації суспільства. За сучасною концепцією, розвиток людини залежить не тільки від розвитку економіки, її матеріального положення, а й від розширення її вибору за такою великою цінністю, як тривала і якісна освіта. Необхідно: вдосконалити механізм фінансування системи освіти; перенести зусилля з розвитку освіти на рівень місцевого самоврядування; перейти від режиму бюджетного фінансування до режиму інвестування (жодна, навіть найбагатша держава світу, не може одноосібно фінансувати освіту, тому слід залучати бізнес й громадянське суспільство); апелювати не лише до держави, але й до суспільства [9]. Так, наприклад в умовах інформаційного суспільства розвивається нова модель університету, назва якого «корпоративний», які займаються освітою, професійною підготовкою перепідготовкою кадрів у відповідності з конкретними потребами підприємств і компаній, пристосовуючись до ринкового простору. Останнім часом корпоративні університети починають функціонувати як «ділові підприємства», відкриті до змін і по-новому оцінюючими можливості у підготовці конкурентоспроможних кадрів. Адже мета глобальної освіти – допомогти студентам стати корисними членами суспільства, що культивують «знаннєвий конкурентоспроможний потенціал». Для якісного розвитку суспільства необхідно здійснити синтез інтеркультурного та національного досвіду, щоб сформувати високоякісний людський потенціал в регіонах, острівці якісної освіти, науки, культури, що

будуть націлені на відносну стійкість економіки і суспільства.

«Знаннєве суспільство» має визначитися ментальними особливостями культури народу, її історії, традицій, духовного життя народу. Вища освіта повинна стати фактором інноваційного та соціального розвитку, домінуючою ідеєю якого є «формування знаннєвого суспільства» і перетворення його не просто на суспільний пріоритет, але й на національне багатство. Для цього необхідно у масштабах країни створити сучасну інформаційну інфраструктуру, для чого імпортувати ІТ у найбільш значимі сфери управління, економіки і фінансів, а також в оборонний комплекс; забезпечити інформаційну безпеку особистості і країни в цілому в умовах активізації інформаційної і гібридної війни, що ведеться проти нашого народу і країни; створити необхідний електронний контент у сфері науки, освіти, нових технологій, направлених на формування «знаннєвого потенціалу»; сформувати нову інформаційну культуру на порозі XXI століття, включаючи знаннєву культуру [10].

«Знаннєвий потенціал» як ресурс суспільства і важливий фактор трансформації цивілізаційних процесів виступає стратегічним актором виживання людства і подолання глобальних проблем людства. Саме «знаннєвий фактор» як єдиний гарант стійкого розвитку формує головний каталізатор процесів кардинальної меліорації засад людського життя, що є «запобіжником» загрозливого процесу суспільної деградації за рахунок нарощування продуктивної компетентності та наукових знань, удосконалення інформаційного права, що є однією з детермінант розвитку інформаційного суспільства [11]. Йдеться про формування фахівців як активних суб'єктів «соціальної дії» та носіїв елітних якостей цивілізованого процесу, «ринковізації економіки» та освіти, перетворення її на головний засіб знаннєвого зростання економіки країни. Сьогодні слід зробити наголос на пріоритетах морального начала, духовного багатства, культивування духу гуманістичних пріоритетів сучасної освіти, щоб перешкодити трансляції загрозливих наслідків кризового буття.

Для виявлення детермінантів оптимізації наукового простору «знаннєвого потенціалу» (інтілігібельної матерії) в Україні необхідно: сформувати інтелектуально-інформаційну економіку сучасної держави в умовах трансформації суспільства; розробити стратегічну парадигму інноваційного маркетингу та маркетингових досліджень в

інноваційному середовищі; впровадити в життя загальні економічні тенденції техно-інформаційного розвитку, націленого на формування «знаннєвого ресурсу і потенціалу в умовах інтеграції України в міжнародні економічні структури; підняти роль ВНЗ і бізнесу у формуванні інноваційної культури суспільства; розробити механізми удосконалення взаємодії освіти, науки, бізнесу і держави в контексті формування «знаннєвого суспільства» в Україні; створити базу інвестиційно-інтелектуального та інноваційного процесу інтелектуально-інформаційної економіки, що є фактором цивілізаційного зростання та розробити кластери регіонів з виявленням інтелектуального потенціалу, що сприяє формуванню інформаційного багатства постіндустріальної економіки.

Наявність цілісної освітньої системи, що базується «на принципах самоорганізації соціальних систем» [12] і культивує «людину знання», відбувається на інформаційно-знаковому та знаннєвому рівнях. Нова мета функціонування освітньої системи (освітній ідеал знання) здійснюється завдяки керованій підсистемі освітньої системи у контексті загальноприйнятої єдиної моделі «інтелектуального суспільства», «інтелектуального потенціалу», «інтелектуального ресурсу» на рівні вищої освіти, що буде дійсним проривом в досягненні інтелектуального прогресу на сучасному рівні. «Знаннєве суспільство» повинно слугувати якісним фактором розвитку соціального (інтелектуального) прогресу, націленого на створення знаннєвого ресурсу сучасного соціуму, що позначається як якісно новий етап розвитку країни. Аналіз результатів свідчить, що «знаннєве суспільство» надає індивідуальній самореалізації більше можливостей, чим кризове, так як в умовах трансформації соціуму окремий аспект самореалізації особистості може резонансним впливом визначити своє майбутнє і майбутнє всієї освітньої системи. В передових країнах розгортається чергова технологічна революція. У 20-і рр. XXI століття шостий технологічний уклад повинен стати укладом, що визначає конкурентоспроможність як виробництв, так і країн, що робить його визначальним для XXI століття. Повинна також утвердитися ідеологія інформаційного суспільства, що є «фільтром теорії управління» [13].

Україна ще, на жаль безнадійно відстала в освоєнні в розповсюдженні інноваційного прогресу, так як критично застаріли основні

фонди, вітчизняні вироби витісняються не тільки з зовнішнього, але й з внутрішнього ринків. Необхідно провести інвентаризацію вітчизняного інноваційно-винахідницького потенціалу і визначити ті вузькі ніші, в яких Україна поки що не може стати лідером, тому необхідно сконцентрувати ресурси держави і бізнесу, щоб забезпечити інноваційний прорив України у XXI століття, тому що інновації – це засіб економічного розвитку. Організаційна підтримка інноваційної діяльності «знаннєвого суспільства» тісно пов'язана з реалізацією організаційних функцій управління нововведеннями, які можуть здійснюватися: 1) в рамках існуючої системи управління підприємством (організацією); 2) у форматі програмно-цільового призначення (розробка і реалізація цільових програм підприємства (організації), створення цільових груп по вирішенню конкретних проблем); 3) з використанням дивізіональних структур підприємства (організації); 4) в рамках науково-виробничих об'єднань різного типу, в тому числі і мережевих; 5) з використанням договірних відносин з підприємствами (організаціями), що складають науково-виробничу інфраструктуру; 6) з використанням послуг у різних формах висококваліфікованих спеціалістів-консультантів (експертів); 7) у рамках системи управління якістю, що забезпечує реалізацію інноваційного циклу по удосконаленню конкретних видів продукції (послуг). Діяльність, що забезпечує створення і реалізацію інновацій, носить назву інноваційної, в основі якої принципи-тези-постулати конструювання новітніх технологій, модернізаційних проривів у науковій діяльності, технологіях, що позиціонують трансформацію соціуму у напрямі до стабільності. Інновації залежать від здібностей і талантів суб'єкта до креативної діяльності, емпірично-праксеологічної активності, направленої на трансформацію духовного світу людини.

Освоєння проривних – нанотехнологій, біотехнологій, інформаційно-комунікаційних технологій, освіти, розвиток медицини, машинобудування, високотехнологічної, ефективної енергетики, виробництво продовольства, розвиток екологічно чистого транспорту, – всі ці напрямки повинні стати стрижнем перспективної інноваційно-інвестиційної стратегії держави і великих корпорацій. Для реалізації інноваційного прориву необхідне інноваційне оновлення державної політики, неоліберальна політика

держави і економіки, яка повинна знайти себе у наступних першочергових кроках: 1) створення ефективного інноваційного законодавства, яке зараз практично відсутнє; 2) формування програми довгострокового прогнозування технологічного розвитку України; 3) розробка і утвердження на високому рівні системи «знаннєвого суспільства» і забезпечення у повній мірі ресурсами; 4) дієві стимули залучення інвестицій до інноваційних проєктів для корпорацій, які приймають у них участь, створення міжнародної інноваційно-технологічної біржі і державної компанії відносно страхування інноваційних ризиків; 5) програми цільової підготовки кадрів для компаній, консорціумів, холдингів, стратегічних альянсів; 6) створення об'єднаної наукової ради з прогнозування та стратегічного планування під керівництвом Президента України; 7) розроблення раціональної політики та конструктивних планів соціально-економічного розвитку України.

Висновки

Отже, поступово почав відбуватися перехід до «знаннєвого суспільства», а інформація стала перетворюватися в код для подальшого оброблення, збереження і передачі інформації у новому єдиному та універсальному форматі – у електронному вигляді, яку необхідно обробляти швидкісними процесорними облаштуваннями. Знаннєвий капітал як «невидимий актив» формується на основі взаємодії частин, що мають синергетичний ефект, в результаті вкладень – інвестицій в науку і освіту – матеріальних засобів, грошей, знань, кваліфікації, які поступово поповнюються завдяки вкладень ресурсів, у результаті яких поступово зростає додана вартість, що представляє собою комбінацію вартісних і невартісних оцінок, які повинні носити стабільний характер і не піддаватися тимчасовим ринковим очікуванням.

Сукупність процесів суспільства, що поступово визрівало як інформаційне, що переходить у «суспільство знання», може адекватно осмислюватися лише в межах нового розуміння ролі і місця людської (інноваційної) діяльності. Становлення науки в інформаційному суспільстві як особливого виду пізнавальної діяльності пов'язано із здійсненням революції, що охоплює як духовну, так і матеріально-виробничу сфери діяльності, що направлена на радикальне перетворення системи цінностей, що фундуєть взаємовідносини людини з природою, суспільством, людиною. Головна умова сучасних трансформаційних

процесів за доби глобалізації – сформувати конкурентоспроможну передову науку та освіту як головні інноваційно-активні стратегії «знаннєвого суспільства» та стратегічний потенціал організацій, що сприяє створенню в країні «економіки, що базується на знаннях» (чи неоекономіки), які сприяють підвищенню конкурентоспроможності у різноманітних галузях виробництва.

Розвиток якісного інтелектуального капіталу «знаннєвого суспільства» як головної інноваційно-активної стратегії «знаннєвого суспільства» потребує формування інтелектуального капіталу як капіталізованого знання, що приносить додаткову вартість і сприяє підвищенню конкурентоспроможності організації, виходу країни на міжнародні ринки та забезпечення інтеграції країни в міжнародну кооперацію праці. Все це потребує управління знаннями (інтелектуальним капіталом) та інтелектуальною власністю, без чого неможливий розвиток країни у добу глобалізації, що потребує розвитку різноманітних видів менеджменту – стратегічного, інноваційного, комунікаційного, антикризового, менеджменту організацій, підприємництва, бізнесу. Саме «знаннєве суспільство» сприяє створенню наукоємних виробництв, інноваційних підприємств, які формують додаткову вартість і сприяють розвитку високих технологій у період глобально-технологічної революції та інноваційної трансформації суспільства для інноваційно-технологічного прориву України.

Розроблено напрями оптимізації інноваційно-активної стратегії «знаннєвого суспільства» за доби глобалізації, що пов'язані з розвитком ринкової економіки, бізнесу і підприємництва, інфокомунікативних стратегій, інноваційного, стратегічного, антикризового, глобального і державного менеджменту. Саме ці види менеджменту повинні сприяти упровадженню шостого технологічного укладу, який націлений на підвищення економічного розвитку країни та інноваційно-стратегічно-проривного сценарію виходу України на передові рубежі наукового прогресу. Одним із напрямів підвищення ефективності і впровадження «знаннєвого суспільства» в

Україні є розробка напрямів запобігання виведенню як капіталів, так і мозку (інтелекту) України за кордон, так як Україна втрачає найкращі свої ресурси. Для цього влада повинна створити найкращі і найвигідніші умови, щоб мозок (інтелект) залишався працювати в Україні, а для цього повинні бути зроблені значні фінансові зрушення в оплаті праці науковців та розроблені значні інвестиції у розвиток наукоградів, розроблення «програми максимум» для науковців і освітян, які формують інтелект нації. Використання інформаційних ресурсів характеризується ефективністю мережевої взаємодії, для чого розвивати глобальне мережеве суспільство, в основі якого перехід від суспільства інформації до суспільства знань і виробництва нових технологій обробки інформації. *Знання виступають основною умовою виробництва і домінуючим засобом досягнення високих соціально-економічних результатів, для чого необхідно абсорбувати знання у всі сфери життєдіяльності суспільства.* Не випадково економіка, що базується на знаннях, ототожнюється з високотехнологічними галузями, а також з інформаційними та комунікаційними технологіями. Сучасне виробництво – це використання знань, технологій, досвіду персоналу, що може відповісти на новий технологічний виклик сучасності і сприяти формуванню нового технологічного укладу. Отже, в умовах глобалізації необхідно сприяти розвитку всіх напрямків «суспільства знань», у який слід включити: інтенсифікацію процесу інфокомунікацій як нового типу соціуму; підвищення ролі наукових інновацій і виявлення пріоритетних напрямків інтелектуального прогресу, що визначає стратегію соціального розвитку; розвиток науки як рушійної сили інтелектуального прогресу. Інформаційно-техногенна цивілізація повинна привести наше суспільство до того, що людський ресурс виступить новим параметром конкурентоспроможності держави, забезпечення безперервної підготовки «інтелектуального професійного ресурсу». Розвиток «знаннєвого суспільства» Україна розглядає як стратегічний напрямок майбутнього процвітання нації.

Список використаних джерел

1. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаційного суспільства. Гілея. Київ. 2015. Вип.83. С.198-203.
2. Вашкевич В. М. Історична свідомість сучасної молоді: до методології дослідження. Вища освіта України. Київ. 2005. № 4. С.74-79.
3. Дзьобань О. П., Соснін О. В. Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних із інформаційно-комунікаційною діяльністю. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя. Вип.

61. С. 24-34.

4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура [пер. с англ. О. И. Шкаратана. М. : ГУ ВШЭ, 2000. 607 с.

5. Кивлюк О. П. Глобалізація та інформатизація освіти в предметному полі філософії освіти. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2014. Вип. 57. С.192– 200.

6. Кириченко М. О. Концептуалізація когнітивно-комунікативних вимірів ідеології інформаційного суспільства у гуманітарно-науковому дискурсі ХХІ століття: методологія дослідження. Гілея. Київ. 2016. Вип. 116 (1). С. 137– 141.

7. Кравченко І. М. Аналіз категорії «трудоий потенціал» в контексті категорій «робоча сила», «людський потенціал», «людський капітал» та «трудоі ресурси». Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя. 2012. Вип. 51. С.124-131.

8. Лазаревич А. А. Становление информационного общества : коммуникационно-эпистемологические и культурно-цивилизационные основания: [монография]. Минск : Беларуская навука, 2015. 537 с.

9. Максименюк М. Ю. Концептуалізація розвитку інформаційного суспільства в контексті глобалізації: методологія постмодерністського дискурсу. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя. 2017. Вип. 68. С. 78-88.

10. Мельник В. В. Культура буття людини як соціокультурний феномен. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя. 2015. Вип. 60. С. 253-268.

11. Мельник В. В. Становлення і розвиток культурної політики в умовах глобалізації. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя. 2014. Вип. 58. С. 148-156.

12. Нікітенко В. О. Загальнолюдські цінності як геосцінністі планетарного масштабу : антропологічний вимір. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя. 2013. Вип. 55. С. 139 -146.

13. Соснін О. В., Воронкова В.Г. Інформаційне суспільство як виклик глобалізації / / Час вибору : виклики інформаційної епохи : [колективна монографія] / за заг. ред. О. А. Івакіна, Д. В. Яковлева. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 344-359.

REFERENCES

1. Voronkova, V. G. (2015). The Internet as a global trend of development of the information society. *Gileâ. Kyiv. Issue 83. 198–203* [in Ukrainian].

2. Vaškevič, V. M. (2005). Historical consciousness of modern youth: research methodology. *Higher education in Ukraine. Kyiv. № 4. 74-79* [in Ukrainian].

3. Dz'oban', O. P., Sosnin, O. V. (2015). Information security: new dimensions of threat-related information and communication activities. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue 61. 24-34* [in Ukrainian].

4. Castells, M. (2000). Information era: economy, society and culture. M.: HSE, 2000. 607 s. [in Russian].

5. Kyvliûk, O. P. (2014). Globalization and Informatization of education in the subject field of the philosophy of education. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue 57. 192-200* [in Ukrainian].

6. Kirichenko, M. A. (2016). Conceptualization of cognitive-communicative dimensions of the ideology of the information society in the humanities and the scientific discourse of the 21st century: methodology research. *Gileâ. Kyiv. Issue 116 (1). 137-141* [in Ukrainian].

7. Kravchenko, I. M. (2012). Analysis of the category "employment potential in the context of categories of" labour "," human potential "," human capital "and" human resources". *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue 51. 124-131* [in Ukrainian].

8. Lazarevich, A. A. Formation of information society: communications and epistemological and cultural-civilizational grounds : monograph. Minsk : Belaruskaya navuka, 2015. 537 s. [in Russian].

9. Maksimenûk, M. Yu. (2017). Conceptualization of the development of the information society in the context of globalization: the methodology of post modern discourse. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue 68. 78-88* [in Ukrainian].

10. Melnyk, V. V. (2015). The culture of being human as a social and cultural phenomenon. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue. 60. 253-268* [in Ukrainian].

11. Melnyk, V. V. (2014). Formation and development of cultural policy in the conditions of globalization. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue 58. P. 148-156* [in Ukrainian].

12. Nikitenko, V. O. (2013). Human values as geocinnosti global scale: the anthropological dimension. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. Zaporizhzhia. Issue 55. 139-146* [in Ukrainian].

13. Sosnin, O. V., Voronkova, V. G. (2016). Information society as a challenge of globalization. // Time choice: challenges of the information era: [collective monograph] / floor. Ed. A. İvakina, D. Yakovleva. Odessa: Publishing House "Helveticia". 344–359 [in Ukrainian].

Савченко С. В. – магістр державного управління, кандидат філософських наук (Київ, Україна)
E-mail: lanasav@gmail.com

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІОННОГО ОБЩЕСТВА В «ОБЩЕСТВО ЗНАНИЙ» КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА НАЦИИ

Проанализированы сложные процессы трансформации глобального информационного общества в «общество знаний». Отмечено, что «общество знаний» есть важным фактором и условием формирования интеллектуального потенциала нации. С этой целью проанализирован зарубежный опыт становления и развития «общества знаний». Предметом исследования есть «общество знаний» как высший этап развития информационного общества. Цель исследования – выявить детерминанты трансформации глобального информационного общества в «общество знаний» как фактор формирования интеллектуального капитала нации. В основе исследования – опыт зарубежных стран в сфере образования, науки, технологий, что позволило сформировать высокоинтеллектуальные нации. Исследована категория «интеллектуального капитала нации», связанного со сферой образования и науки. Для строительства «общества знаний» должен возрастать «человеческий потенциал в сфере знания», а показатели, которые характеризуют «общество знаний» должны опираться на показатели интеллектуального и технологического развития нации. На наших глазах формируется новое «поколение next» с новыми информационными способностями. Методы – синергетический, социоаксиологический и социоантропологический, которые базируются на выявлении человеческих способностей, самореализации и креативной компоненте, самоорганизации человека и общества. Научная новизна – в исследовании «общества знаний» как высшего этапа развития трансформации общества от информационного к «обществу знаний». Результат исследования – создано концепцию «общества знаний» и определены пути его формирования. Вывод – знания выступают основным условием производства и доминирующим способом достижения высоких социально-экономических результатов, для чего необходимо абсорбировать знания во все сферы жизнедеятельности общества. Практическое значение исследования в том, что разработаны направления оптимизации инновационно-активной стратегии «общества знаний» в условиях глобализации, которая связана с развитием рыночной экономики, бизнеса и предпринимательства. Вывод – представлено целостное представление трансформации глобального информационного общества в «общество знаний» как фактор формирования интеллектуального потенциала нации.

Ключевые слова: «общество знаний», интеллектуальный потенциал нации, знания, информация, глобальное информационное общество, «знанийый человеческий потенциал»

Савченко С. В. – магістр державного управління, кандидат філософських наук (Київ, Україна)
E-mail: lanasav@gmail.com

TRANSFORMATION OF THE GLOBAL INFORMATION SOCIETY TO THE "SOCIETY OF KNOWLEDGE" AS A FACTOR FOR FORMING THE INTELLECTUAL CAPITAL OF THE NATION

The complex processes of transformation of the global information society into the "knowledge society" are analyzed. It is noted that the "knowledge society" is an important factor and condition for the formation of the nation's intellectual potential. To this end, the foreign experience of the formation and development of the "knowledge society" has been analyzed. The subject of the study is the "knowledge society" as the highest stage of the development of the information society. The aim of the study is to identify the determinants of the transformation of the global information society into a "knowledge society" as a factor in the formation of the nation's intellectual capital. The research is based on the experience of foreign countries in the sphere of education, science, and technology, which has made it possible to form highly intelligent nations. The category of the "intellectual capital of the nation", connected with the sphere of education and science, was studied. To build a "knowledge society", the "human potential in the field of knowledge" should increase, and the indicators that characterize the "knowledge society" should be based on the indicators of intellectual and technological development of the nation. We are the witness of the fact that a new "generation next" is being formed with new information capabilities. Methods - synergistic, socioaxiological and sotsioantropological, which are based on the identification of human abilities, self-realization and creative component, the self-organization of man and society. Scientific novelty is in the study of the "knowledge society" as the highest stage in the development of the transformation of society from the information to the "knowledge society". The result of the research is the creation of the concept of a "knowledge society" and the ways of its formation are determined. Conclusion - knowledge is the main condition of production and the dominant way to achieve high socio-economic results, for which it is necessary to absorb knowledge in all spheres of society. The practical significance of the research is that directions have been developed for optimizing the innovative-active strategy of the "knowledge society" in the context of globalization, which is associated with the development of a market economy, business and entrepreneurship. Conclusion - a holistic view of the transformation of the global information society into a "knowledge society" is presented as a factor in the formation of the nation's intellectual potential.

Key words: "knowledge society", intellectual potential of the nation, knowledge, information, global information society, "knowledgeable human potential".

Стаття рекомендована до публікації д.філософ.н., проф. В.Є.Білогур (Мелітополь, Україна)

Надійшла до редколегії: 05.08.2017

Прийнята до друку: 10.08.2017

Савченко Світлана Василівна, магістр державного управління, кандидат філософських наук (Київ, Україна)
lanasav@gmail.com ORCID 0000-0002-4973-0552